

СОЦІОЛОГІЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	C5 Соціологія
Освітня програма	Аналітика соціальних даних
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	5 кредитів (150 годин): 16 годин лекцій, 30 годин семінарських занять, 104 годин самостійна робота
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com Семінарські: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com
Розміщення курсу	https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=5478

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Соціологія виборчого процесу» має на меті підготовку в студентів здатностей забезпечувати соціологічне дослідження та консультування виборчих кампаній.

Предмет навчальної дисципліни – соціологічне забезпечення виборчого процесу. Дисципліна «Соціологія виборчого процесу» **має на меті** підготовку в студентів здатностей забезпечувати соціологічне дослідження та консультування виборчих кампаній.

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість аналізувати сучасні вибори з огляду на новітні соціологічні дослідження. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних типів виборів та характеризує соціальні особливості їх перебігу. На заняттях буде виявлено особливості новітніх форм консалтингової діяльності виборчих кампаній. Викладач продемонструє роль соціолога у виборах різних рівнів. Буде розглянуто теоретичні підходи щодо теорії і практики управління виборчим процесом.

Студенти вмітимуть здійснювати аналіз виборчої кампанії. Від студентів очікується вміння застосовувати положення сучасних теорій у професійній діяльності. Для проміжної атестації з дисципліни передбачається здатність студента здійснювати аналіз умов та факторів виборчих процесів. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок надання соціологічних послуг під час проведення виборчої кампанії.

Відповідно до освітньо-наукової програми “Аналітика соціальних даних” у процесі засвоєння дисципліни студенти посилюють наступні компетентності:

ФК 01 Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.

ФК 04 Здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень.

Після засвоєння дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 01 Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Лідерство та антикризовий менеджмент

Постреквізити: Виконання магістерської дисертації

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія та історія виборчого процесу.

Тема 2. Соціологія у структурі виборчої кампанії.

Тема 3. Організація та проведення соціологічного супроводу виборчого процесу.

Тема 4. Методологія соціологічного дослідження виборчого процесу.

Тема 5. Виборець як центральний об'єкт соціологічного дослідження виборчої кампанії.

Тема 6. Соціально-політична експертиза виборчого процесу.

Тема 7. Виборча кампанія та засоби масової інформації у фокусі соціології.

Тема 8. Новітні соціологічні методи дослідження електоральної поведінки.

Тема 9. Соціологічні кейси виборчих кампаній.

Тема 10. Вуличне опитування електорату – технологія та техніка.

Тема 11. Роль соціології у взаємодії виборчого штабу та ЗМІ.

Тема 12. Соціологічне дослідження електронних засобів комунікації у виборчих кампаніях.

Тема 13. Екзіт-пол: специфіка організації, проведення та публікації.

Тема 14. Сучасні виборчі кампанії у світі: тенденції та прогнози.

Тема 15. Виборчі кампанії в Україні: соціальні технології та стратегії.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова:

1. Гусаревич, Н. Забезпечення реалізації активного виборчого права шляхом застосування цифрових технологій під час виборчого процесу. Актуальні аспекти публічного права. 2023. № 28. С. 113–117. DOI: 10.33766/2524-017X.28.113-117
2. Дашковська, О., Ткачова, В., Лаврик, П. Особливості українського виборчого процесу. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 2. С. 93–97. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elar.naiau.kiev.ua/items/d08a3122-e038-42c2-b8cd-51120209f960>
3. Квотка, С., Гусаревич, Н. Application of electoral blockchain technology in the digital voting system. Актуальні аспекти публічного права. 2022. № 26. С. 98–102. DOI: 10.33766/2524-017X.26.98-102
4. Комарницький, В. М. Роль партійного чинника в реалізації електоральних стратегій (на прикладі місцевих виборів 2020 року). Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2021. № 2(50). С. 57–61. DOI: 10.20535/2308-5053.2021.2(50).226468

5. Zharovska I. M., Kovalchuk V. B.. *Digital technologies in the electoral process: theoretical aspects of compliance with democratic standards*. Актуальні аспекти публічного права. 2020. № 14. С. 67–72. DOI: 10.33766/2524-017X.14.67-72

Допоміжна:

1. Михайлов, М. Вплив організаційного та технологічного механізмів на вдосконалення інформаційно-комунікаційного забезпечення виборчого процесу. Актуальні аспекти публічного права. 2020. № 14. С. 49–54. DOI: 10.33766/2524-017X.14.49-54
2. Рум'янцева, С. В. Довіра електорату до електронних технологій у виборчому процесі: світовий досвід. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2024. № 1. С. 11–16. DOI: 10.20535/2308-5053.2024.1(53).313502
3. Рум'янцева, С. В. Прозорість виборчого процесу: необхідність та наслідки втілення в Україні / С. В. Рум'янцева // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2015. № 1. – С. 27–32. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/119331>
4. Tokar-Ostapenko O. V. *Electronic voting: prospects for implementation in Ukraine*. Актуальні аспекти публічного права. 2021. № 22. С. 77–81. DOI: 10.33766/2524-017X.22.77-81
5. Чудик, Н. О. Фінансування виборчого процесу в Україні / Н. О. Чудик // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 6 листопада 2020 р.). – Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 82–84. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201106/article/view/chudyk
6. Шевчук, А. Постправда як чинник виборчого процесу: на прикладі президентських виборів в США 2024 року. Публічне право та правозастосування: теорія і практика. 2025. № 4. С. 101–105. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [\[https://dspace.onua.edu.ua/items/4c815e86-2074-4efd-8e23-e57b1bb5cf9d\]](https://dspace.onua.edu.ua/items/4c815e86-2074-4efd-8e23-e57b1bb5cf9d)
7. Ludva A. , Dvorovyi M. . *Digital technologies and the electoral process: EU standards for the protection of democratic choice*. Актуальні аспекти публічного права. 2022. № 26. С. 103–107. DOI: 10.33766/2524-017X.26.103-107
8. Magera, A. *Use of electronic registers in the election process in Ukraine* / A. Magera // Актуальні аспекти публічного права. 2020. № 14. С. 55–60. DOI: 10.33766/2524-017X.14.55-60
9. Maurer, A. D. *Digital technologies in elections: issues, conclusions and perspectives*. Актуальні аспекти публічного права. 2020. № 14. С. 61–66. DOI: 10.33766/2524-017X.14.61-66

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Навчальні заняття з дисципліни “Соціологія виборчого процесу” проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій виборчих процесів, може відтворювати матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять відбуваються 4 експрес-контрольні на знання ключових понять навчального курсу.

Отримавши базові знання щодо сутності та технологій виборчих кампаній аналізуватимуть кейс соціологічного дослідження виборчої кампанії. Результати аналізу студенти презентують під час одного з семінарських занять. Домашня контрольна робота

спрямована на відпрацювання навичок наукової роботи студентів, самостійного пошуку літератури, формулювання гіпотез щодо виборчих процесів сучасності. Тема домашньої контрольної роботи має довільний характер і обмежується лише предметом навчальної дисципліни. В процесі занять викладач може показувати студентам відео-матеріали, присвячені питанням виборів.

Основною формою роботи на семінарському занятті є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додатково оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез.

Лекційні заняття

Лекція 1: Теорія та історія виборчого процесу.

Основні питання: Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Історія соціологічних досліджень виборів. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа. Обсяг соціологічних знань для ефективного моніторингу та управління виборчою кампанією. Виборець та електорат: демографічні, економічні, класові, ідеологічні особливості. Фактори електоральної поведінки та модель «вирви причинності».

СРС: Соціологічні індикатори портрету виборця та портрету політика.

Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 4, 5, 8, 9.

Лекція 2: Соціологія у структурі виборчої кампанії.

Основні питання: Структура виборчої кампанії. Різновиди виборчих систем. Масштаби виборчих кампаній: від глави держави до голови об'єднання громадян. Характерні риси виборчих прав та виборчого законодавства. Функції політичних партій та політичних організацій у соціологічному супроводі виборів. Роль науково-дослідницьких організацій у соціологічному моніторингу виборчого процесу.

СРС: Спектр послуг соціологічних кампаній у виборчому процесі.

Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 10, 11.

Організація та проведення соціологічного супроводу виборчого процесу.

Основні питання: Етапи виборчого процесу. Хід виборчих кампаній у політичних системах демократій та диктатур. Виборчий штаб як організаційна форма виборчого процесу. Соціолог у штаті та поза штатом виборчого штабу. Взаємодія соціолога з учасниками виборчого штабу. Планування та формування бюджету соціологічного дослідження. Мажоритарний округ як сфера досліджень електоральної поведінки. Соціологія і передвиборна агітація.

СРС: Робота соціолога у день голосування та у поствиборний період.

Література: Баз.: 1, 2, 4; Дод.: 1, 7.

Лекція 3: Методологія соціологічного дослідження виборчого процесу.

Основні питання: Соціологічна освіта як передумова ефективності виборчої кампанії. Фокус-групи у вивченні електорату. Специфіка польових соціологічних досліджень на виборах. Роль інтерв'ю та опитувань у підготовці та в ході виборчого процесу. Особливості телефонних опитувань. Гіпотези та вибірка дослідження. Кореляція факторів та показників. Багатовимірні

методи. Рейтинг політичних сил та рейтинги окремих політиків: критерії вимірювання. Забезпечення надійності дослідження. Побудова висновків дослідження та надання рекомендацій дослідниками. Значення похибки у дослідженні та презентації соціологічних вимірів.

СРС: Трансформація методів дослідження громадської думки.

Література: Баз.: 1, 2, 3; Дод.: 1, 10.

Виборець як центральний об'єкт соціологічного дослідження виборчої кампанії.

Основні питання: Статус і типологія виборців. Поняття та структура електорату. Соціальна карта та паспорт округу. Передвиборне опитування виборців. Партійна ідентифікація виборців. Активний та пасивний електорат. Мінливий виборець: критерії дослідження. «Парадокс Лап'єра». Моніторинг електоральних настроїв в ході виборчої кампанії.

СРС: Соціологічні дослідження в між виборчий період.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 2.

Лекція 4: Соціально-політична експертиза виборчого процесу.

Основні питання: Функціональні обов'язки та статус консультанта виборчої кампанії. Відмінності між поняттями «консультант», «політтехнолог», «піар-менеджер». Статус та репутація соціолога у виборчій кампанії. Особливості взаємодії з клієнтом соціологічних досліджень. Універсальні експерти проти фахівців однієї галузі. Моральний кодекс експерта виборчого процесу.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 13.

Виборча кампанія та засоби масової інформації у фокусі соціології.

Основні питання: Громадська думка у виборчій кампанії. Цільова аудиторія та електорат ядра. Соціальні потреби та соціальні очікування. Меседжі політика для різних соціальних груп суспільства. Телебачення та електоральна поведінка. Преса у впливі на поведінку виборця. Використання соціальних мереж та інтернету. Публікація соціологічних рейтингів у засобах масової інформації.

СРС: Публічні коментарі та виступи експерта-соціолога у контексті виборчого процесу.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 10.

Лекція 5: Новітні соціологічні методи дослідження електоральної поведінки.

Основні питання: Використання інтернету та електронної пошти. Трекінгові онлайн-дослідження. Комплексні соціально-політичні опитування. Сутність та сучасні особливості використання екзіт-полів. Створення, формування та продаж соціологічних баз даних. «Big data»: ресурси та обмеження. Фальсифікація виборів та «крива Гауса». Новітні форми презентації результатів соціологічних досліджень.

СРС: Точність та ефективність прогнозів виборчих результатів.

Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 2.

Соціологічні кейси виборчих кампаній..

Основні питання: Епоха телебачення: Кеннеді проти Ніксона. Кольорові революції: Ющенко проти Януковича. Інтернет та соціальні мережі: Обама проти Клінтон. «Брекзіт» - референдум як особливий об'єкт соціологічного дослідження. «Свій виборець»: Трамп проти Клінтон. Вибори під час карантину.

СРС: Порівняти виборчі кампанії XX та XXI сторіччя.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 14, 15.

Лекція 6: Вуличне опитування електорату – технологія та техніка.

Основні питання: Підготовка до вуличного опитування. Основні труднощі вуличного опитування. Техніки входження в перший контакт. Черговість запитань респонденту. Специфіка політичних питань анкети. Вихід з контакту та аналіз отриманих даних.

СРС: провести тестове вуличне опитування з політичної проблематики.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 6, 1, 9, 14.

Роль соціології у взаємодії виборчого штабу та ЗМІ.

Основні питання: Достовірність результатів соціологічних досліджень у ЗМІ. Правила та етика публікації даних у засобах масової інформації. Соціолог-експерт на телебаченні та радіо. Типові маніпуляції з результатами досліджень у ЗМІ.

СРС: Проаналізувати публічні виступи експертів-соціологів.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 11.

Лекція 7: Соціологічне дослідження електронних засобів комунікації у виборчих кампаніях.

Основні питання: Робота з відкритими даними в інтернеті. Онлайн-опитування в період виборів. Моделі дослідження електоральної поведінки в соціальних мережах в інтернеті.

СРС: Соціологія інформаційних атак в електронних засобах комунікації.

Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 1, 9.

Екзит-пол: специфіка організації, проведення та публікації.

Основні питання: Поняття та технологія екзит-полу. Помилки в підготовці використання технології. День голосування у соціальній динаміці. Підрахунок на оприлюднення результатів екзит-полу.

СРС: Проаналізувати екзит-поли в українських виборчих кампаніях.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 6

Лекція 8: Сучасні виборчі кампанії у світі: тенденції та прогнози.

Основні питання: Особливості виборчих кампаній у Західній Європі та США. Вибори в авторитарних політичних режимах. Референдум як прояв волевиявлення в контексті соціальних змін. Майбутнє виборчих технологій.

СРС: Проаналізувати виборчу кампанію зарубіжної країни.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 5, 12.

Виборчі кампанії в Україні: соціальні технології та стратегії.

Основні питання: Особливості президентських виборчих кампаній. Соціальні аспекти трансформації виборчих систем. Соціологія мажоритарного виборчого округу. Соціальний портрет кандидата на виборах в Україні.

СРС: Проаналізувати виборчу кампанію в Україні.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 2, 15.

Семінарські заняття

Семінарське заняття 1: Соціологія виборчого процесу як галузь соціологічних знань.

Основні питання: Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Взаємозв'язок соціології виборчого процесу з іншими галузями соціології.

СРС: Основні напрямки та тенденції розвитку соціології виборчого процесу.

Література: Баз.:1, 2; Дод.: 3, 4, 8, 11.

Семінарське заняття 2: Історія соціологічних досліджень виборчого процесу.

Основні питання: Історія соціологічних досліджень виборів. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа.

СРС: Молодь як суб'єкт електоральної поведінки.

Література: Баз.:1, 2; Дод.: 3, 5, 4, 8.

Семінарське заняття 3: Вибори та виборчі системи у соціологічному ракурсі.

Основні питання: Основні типи виборчих систем. Взаємозумовленість виборчої системи та результатів голосування. Переваги та недоліки виборчих систем.

СРС: виборча система в Україні.

Література: Баз.: 1, 2, 3; Дод.: 3, 13.

Семінарське заняття 4: Етапи та динаміка виборчого процесу.

Основні питання: Стадії виборчого процесу. Соціологічний аналіз шансів кандидатів. Соціологія активної фази виборів. Соціологічні дослідження в день голосування.

СРС: Порівняти етапи виборчого процесу в різних країнах.

Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 1, 11, 12.

Семінарське заняття 5: Соціолог та виборчий штаб: специфіка взаємодії.

Основні питання: Структура виборчого штабу. Різновиди виборчих штабів. Функціональні обов'язки соціолога в структурі та поза структурою виборчого штабу.

СРС: Періодизація життєвого шляху. Соціальний статус юнацтва.

Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 10, 11.

Семінарське заняття 6: Планування та підготовка соціологічного дослідження у виборчому процесі.

Основні питання: Пошук інформації про кандидата та округ. Вибір адекватних методів залежно від типу та масштабу виборчої кампанії. Формування оптимальної вибірки соціологічного дослідження виборів.

СРС: Розробити план соціологічного дослідження виборчої кампанії.

Література: Баз.: 1, 3, 4; Дод.: 10, 15.

Семінарське заняття 7: Якісні та кількісні методи соціологічного дослідження виборчої кампанії.

Основні питання: Передвиборне інтерв'ю: цілі та функції. Фокус-групи для ефективної виборчої кампанії. Опитування та анкетування як основні інструменти електоральної соціології.

СРС: Навести приклади застосування якісних та кількісних методів під час виборчих кампаній.

Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 1, 6, 10, 12.

Семінарське заняття 8: Вуличне опитування електорату – технологія та техніка.

Основні питання: Підготовка до вуличного опитування. Основні труднощі вуличного опитування. Техніки входження в перший контакт. Черговість запитань респонденту. Специфіка політичних питань анкети. Вихід з контакту та аналіз отриманих даних.

СРС: провести тестове вуличне опитування з політичної проблематики.

Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 6, 1, 9, 14.

Семінарське заняття 9: Презентація результатів соціологічного дослідження виборів.

Основні питання: Презентація результатів дослідження для широкої громадськості. Відмінності в презентації результатів для клієнта. Закрита та відкрита частина результатів.

СРС: Зробити презентація результатів соціологічного дослідження виборів.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 1, 14.

Семінарське заняття 10: Роль соціології у взаємодії виборчого штабу та ЗМІ.

Основні питання: Достовірність результатів соціологічних досліджень у ЗМІ. Правила та етика публікації даних у засобах масової інформації. Соціолог-експерт на телебаченні та радіо. Типові маніпуляції з результатами досліджень у ЗМІ.

СРС: Проаналізувати публічні виступи експертів-соціологів.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 11.

Семінарське заняття 11: Соціологічне дослідження електронних засобів комунікації у виборчих кампаніях.

Основні питання: Робота з відкритими даними в інтернеті. Онлайн-опитування в період виборів. Моделі дослідження електоральної поведінки в соціальних мережах в інтернеті.

СРС: Соціологія інформаційних атак в електронних засобах комунікації.

Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 1, 9.

Семінарське заняття 12: Соціолог як експерт виборчої кампанії.

Основні питання: Технології публічних виступів з політичної тематики. Оперування даними під час публічних виступів. Соціолог-експерт як консультант виборчих процесів. Функціональні обов'язки та статус консультанта виборчої кампанії.

СРС: Проаналізувати виступи найвідоміших українських соціологів з виборчої тематики.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 5, 6, 13.

Семінарське заняття 13: Соціологічні дослідження виборчого процесу як бізнес-модель.

Основні питання: Ринок соціологічних досліджень. Підготовка комерційної пропозиції для соціологічного дослідження виборів. Реклама соціологічного проекту. Капіталізація баз соціологічних даних. Спеціалізація послуг соціологічного дослідження.

СРС: Підготувати комерційну пропозицію соціологічного дослідження.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 6, 13.

Семінарське заняття 14: Новітні методи соціології виборчого процесу. Екзіт-пол: специфіка організації, проведення та публікації.

Основні питання: Трекінгові онлайн-дослідження. Комплексні соціально-політичні опитування. «Big data»: ресурси та обмеження. Поняття та технологія екзот-полу. Помилки в підготовці використання технології. День голосування у соціальній динаміці. Підрахунок на оприлюднення результатів екзіт-полу.

СРС: «Cambridge Analytica» - міфи та реальність. Проаналізувати екзіт-поли в українських виборчих кампаніях.

Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 6, 11, 13.

Семінарське заняття 15:

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студента розрахована на підготовку питань до семінарських занять, аналіз окремих першоджерел. Викладач також пропонує до опрацювання сучасні наукові статті та публіцистичні матеріали пов'язані з новітніми тенденціями у сфері виборчого процесу.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 70 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 104 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Пропущені контрольні заходи оцінювання та пропущену контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи. Пропущені експрес-контрольні не відпрацьовуються. Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code.3>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) модульна контрольна робота
- 3) екзамен

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів при відповіді на питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 5 \text{ балів} * 5 = 25 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

– «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 5 бали;

– «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 4 бали;

– «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі – 3 бали;

– «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0-2 балів.

2. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 25.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 23-25 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 19-22 бали;
- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 15-18 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам – 0-14 балів.

3. Екзамен.

Ваговий бал – 50.

Екзамен передбачає усні відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку 2.

Критерії оцінювання:

- 40-50 балів – студент відповідає на майже всі питання екзамену, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви;
- 30-39 балів – студент відповідає на більшість питань екзамену, демонструє хороший рівень знання матеріалу;
- 20-29 балів – студент відповідає на приблизно половину питань екзамену, демонструє доволі поверхневі знання;
- 0-19 балів – студент відповідає лише на окремі питання екзамену, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з навчальної дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 12 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 24 бали.

Умови допуску до екзамену:

Умовою допуску студента до екзамену є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 24 бали.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)*Питання для підготовки до екзамену*

1. Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Історія соціологічних досліджень виборів.
2. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа.

3. *Обсяг соціологічних знань для ефективного моніторингу та управління виборчою кампанією. Виборець та електорат: демографічні, економічні, класові, ідеологічні особливості.*
4. *Фактори електоральної поведінки та модель «вирви причинності».*
5. *Основні типи виборчих систем. Взаємозумовленість виборчої системи та результатів голосування.*
6. *Переваги та недоліки виборчих систем.*
7. *Статус і типологія виборців. Поняття та структура електорату.*
8. *Соціальна карта та паспорт округу.*
9. *Передвиборне опитування виборців.*
10. *Партійна ідентифікація виборців.*
11. *Активний та пасивний електорат.*
12. *Мінливий виборець: критерії дослідження.*
13. *«Парадокс Лап'єра».*
14. *Моніторинг електоральних настроїв в ході виборчої кампанії.*
15. *Соціологічна освіта як передумова ефективності виборчої кампанії. Фокус-групи у вивченні електорату.*
16. *Специфіка польових соціологічних досліджень на виборах.*
17. *Роль інтерв'ю та опитувань у підготовці та в ході виборчого процесу.*
18. *Особливості телефонних опитувань виборців.*
19. *Гіпотези та вибірка дослідження виборів.*
20. *Кореляція факторів та показників електоральної поведінки.*
21. *Багатовимірні методи виборчого процесу.*
22. *Рейтинг політичних сил та рейтинги окремих політиків: критерії вимірювання.*
23. *Забезпечення надійності дослідження.*
24. *Побудова висновків дослідження та надання рекомендацій дослідниками.*
25. *Значення похибки у дослідженні та презентації соціологічних вимірів.*
26. *Трансформація методів дослідження громадської думки.*
27. *Громадська думка у виборчій кампанії.*
28. *Цільова аудиторія та електорат ядра. Соціальні потреби та соціальні очікування виборців. Меседжі політика для різних соціальних груп суспільства.*
29. *Телебачення та електоральна поведінка.*
30. *Преса у впливі на поведінку виборця.*
31. *Використання соціальних мереж та інтернету у виборчому процесі.*
32. *Публікація соціологічних рейтингів у засобах масової інформації.*
33. *Використання інтернету та електронної пошти на виборах.*
34. *Трекінгові онлайн-дослідження виборів.*
35. *Комплексні соціально-політичні опитування.*
36. *Сутність та сучасні особливості використання екзит-полів.*
37. *Створення, формування та продаж соціологічних баз даних.*
38. *«Big data»: ресурси та обмеження.*
39. *Фальсифікація виборів та «крива Гауса».*
40. *Новітні форми презентації результатів соціологічних досліджень.*

Приблизні питання модульних контрольних робіт

1. *Історичний ракурс електоральної соціології.*
2. *Сучасні веб-технології в управлінні виборами.*
3. *Роль соціолога у виборчій кампанії.*
4. *Оптимальна виборча система для України: соціологічний підхід.*
5. *Соціолог як експерт та консультант виборчого процесу.*

6. Типові помилки організації та проведення екзит-полів.
7. Точність прогнозу на виборах: критерії та оцінки.
8. Соціологічні дослідження на виборах як підприємницька діяльність.
9. Специфіка опитувань електорату.
10. Етичні аспекти роботи соціолога у виборчому процесі.
11. «Big Data» - ефективність інструменту вимірювання.
12. Способи презентації результатів соціологічного дослідження на виборах.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відеоконференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено кандидатом політичних наук, доцентом, доцентом кафедри соціології Багінським Андрієм Владиславовичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)